

PETR

SABACH

MASLEM

DOIS

• PASEKA®

Petr Šabach Máslem dolů

PETR
ŠABACH
MÁŠLEM
DOLU

NAKLADATELSTVÍ PASEKA

PRAHA

LITOMYŠL

2012

Copyright © Petr Šabach, 2012

ISBN 978-80-7432-228-0

*Některé skvrny nelze odstranit
bez porušení podstaty látky.*

B. HRABAL

■ Tohle si pamatuju přesně... Když to Muhammad Atta napral s Boeingem 767 do severní věže Světového obchodního centra, byli sme já a prezident Bush mladší začtený do pohádek. Já do *Žabákovejch dobrodružství* Kennetha Grahama, von do *Velmi hladový žížaly* Erica Carlea. Já ve svém krámku, kterému říkám antikvariát, von ve škole ve floridský Sarasotě, kde předčítal dětem. Stojím a říkám si: „Fajn, žabák se bude Míšovi určitě moc líbit...“ a vtom se do krámu vřítí Evžen, můj přítel a domácí v jednom. Vletí ke mně jen v nějakým tričku a spodkách a huláká: „Ty vole – a je to tady! Válka!!!“ a já se jen krátce zasměju, protože vím, že Evžen má právě dneska svý šedesátý narozeniny, a v momentě, kdy se ho chystám zeptat, kde se stačil tak brzo zřídit, na mě zakřičí, ať nečumím a pustím si televizi, a to už si říkám, že tady asi něco nehraje, a du a pokouším se zprovoznit ten mrňavej tranzistorovej krám, co sem si jednou koupil ve vietnamský tržnici. Evžen vedle mě poskakuje, třese se po celým těle a netrpělivě rve za anténku televizky s úhlopříčkou ne větší než deset centimetrů. Sedám na balík s knihama a s votevřenou hubou zírám, jak se v New Yorku kouří z nějakýho mrakodrapu, a Evžen se vedle mě chytá za hlavu a volá: „Ty vole! Tohle je válka! Normální válka! Napadli Ameriku...!“ Jenže já pořád nevím kdo. Rusové? A tak se otočím na Evžena a říkám: „Rusové?!“ a von, aniž by

se na mě podíval, tak volá: „Hovno! Arabáci! Ty svině arabský začaly válku...!“ Teprve po nějakým čase sem schopnej vnímat hlas komentátora, kterej se snaží nám k těm vobrázkům, co na ně zíráme, něco říct. Cejtím, jak se mi rozklepaly kolena, protože mě jako první napadne, že sem měl jít odpoledne za Míšou a číst si s ním a že už k tomu možná ani nedojde, protože je válka. Zvoní telefon a volá mi dcera Julie, jestli už vím o tom, že Amerika byla napadená, a já se jí ptám, co Míša a jestli je v pořádku, a vona nechápe, proč by neměl bejt. Říkám jí, ať ho pozdravuje a že se u něj určitě zastavím, a pak zas zíráme s Evženem na tu televizi, kde furt a dokola opakujou ty strašidelný záběry.

„Myslíš, že to znamená fakt válku?!“ ptám se Evžena.

„To záleží na tom, jak odpovědí naši...“ pronese dutě a to, že použije slovo „naši“, je u něj normální, protože Evžen byl a je ten největší amerikanofil, s kterým byste se mohli v Čechách potkat. Sedíme tam spolu zdrceně u tý televize až do doby, než si uvědomím, že bych měl jít, a tak se s Evženem loučím a ptám se ho, jestli ta jeho oslava šedesátin bude nebo ne, když se stalo tohle, a von na to, že bude, že možná, že bude poslední, a já, když du pak za Míšou a celou cestu přemejšlím, kdo napsal báseň vo tom, že na kraji lesa viděl dvě růže stát, a že pojd' a půjdem si je utrhat, možná, že sou to poslední, ale nejsem si jistej ani tím, jestli si to pamatuju dobře,

a jak se znám, tak spíš ne. No a s tímhle v hlavě kráčím na tramvaj a jedu za Míšou, s kterým si budeme až do večera číst *Žabákova dobrodružství*.

Večer se scházíme kolem osmý. Teda já přicházím až kolem osmý, ostatní tady už sou. Televize nad výčepem omílá furt dokola ty záběry, co sme pozorovali s Evženem odpoledne, to, jak ty Boeingsy narážej do obou věží, a je to děsivý, ale nikdo z nás z toho není schopnej spustit oči. Sedám si k ostatním a blahopřeju Evženovi, ale spíš jen tak, že kejvnu hlavou a předám mu dárek, což je první vydání Eisenhowerovy *Invaze do Evropy*. Připadá mi to teď dost nevhodný, dávat mu něco podobnýho v situaci, v jaký sme se ocitli, ale já to pro něj měl v krámě připravený už tejden, a to sem nemoh vědět, jak se věci kolem nás vyvrběj. Toho Eisenhowera sem mu daroval proto, protože Evžen nechte nic jinýho než militaria a jeho specializací je druhá světová válka a zejména generál Patton. *Válka mýma očima* je Evženova bible, a ne že bych se v podobný literatuře vůbec neorientoval, dyť sem knihovník, ale je fakt, že co se týče třeba toho Pattona, tak Evžen o něm ví na rozdíl ode mě prakticky všechno, včetně toho, jaký ráže byly revolvery, co furt tahal za pasem. Tohle já vědět nepotřebuju. Na to sem asi míň byronovská, míň romantická a rozhodně míň titánská figura než můj přítel Evžen, kterej tu teď sedí v čele ve svý vojenský bundě

model M65 vzor Regiment, která mu propůjčuje prýmký přirozenýho vůdce. Mám pocit, že si všichni částečně oddychli, že to, co se stalo v New Yorku, byl jen nějaký teroristický čin a že to nebyla akce pravidelný armády, což by mohli bejt jen Rusové.

Sedíme tu a jeden mluví přes druhýho a sem tam zaslechnu jen „arabáci“ nebo „kurvy“ a mám chvílema pocit, jestli sem se náhodou nevocit v rukopise knížky *Výlet pana Broučka, tentokrát mezi teroristy*, a představuju si kapitolu *Pan Brouček přestupuje na islám*, a do toho mi doktor Palindrom, kterýho tu nikdo neposlouchá, řve do ucha: „Můžou si za to sami! To na sebe přivolali sami...! To je samej Rambo a Rocky...!“ a můj pocit s tím panem Broučkem zesiluje natolik, že za chvíli radši odcházím. Tyhle narozeniny se nepovedly.

■ Útok na Ameriku změnil téma debat, který sme v Tichu vedli, na několik dní, možná tejdnu, a pak se zase všechno vrátilo do normálních kolejí. Jenom na Evženovi bylo vidět, že celou věc bere jako atak na svou osobu zahalenou do vojenský bundy model M65 vzor Regiment. Sedíme s Evženem a já mu právě říkám, co sem zjistil a že mám pocit, že celej můj život tak trochu připomíná let Apolla třináct, a že sem sice hlavního cíle nedosáh, nicméně nějaký dílčí úspěchy v podobě vedlejších produktů tu jistě sou, a to především

v osobě mýho vnuka Míši, ale je evidentní, že mě Evžen moc neposlouchá a špicuje uši k vedlejšímu stolu, kde nějaký pan chytřej, kterýho sem neznal ani od vidění, vypráví ostatním něco o Světovém obchodním centru.

„Posloucháš mě vůbec?! Říkám ti tu myšlenky, na který čekala filosofie přes dva a půl tisíce let, tak mi do háje věnuj aspoň trochu pozornosti...!“ Evžen soustředěně hledí ke stolu, od kterýho se ozývá: „Nevěřte tomu! Takhle by takový baráky nikdy nemohly spadnout...!“

„Já tě poslouchám...“ říká nepřítomně.

„Je to pár dní, Evžene, co sem v krabicích pátral po Portrétu umělce jako štěněte. Zaboja sem ho nemoh najít. A to mám přitom sémantickou paměť! Já tu knihu úplně vidím před očima. Já můžu krok za krokem sledovat celej její osud od chvíle, co sem si ji koupil, a najednou je v háji... přehrabuju všechno a není tam. Ale co tam je, to sou Portrét umělce v jinošskejch letech, Portrét starýho muže, Portrét umělce jako starýho muže, všechny ty ostatní portréty mám, ale ten, co potřebuju, tam není...!“

„Je jasný, že tohle provedli Američani sami!“ zvolá od vedlejšího stolu ten chlápek. „To je nad slunce jasnější...! Je veřejným tajemstvím, že sí aj ej měla v budově číslo sedm operační centrum!“

„Já poslouchám...“ opakuje Evžen.

„A tak si říkám,“ snažím se odlákat Evženovu

pozornost od toho nešťastníka, „a co když to celý ple-
tu?! Co když je to jinde? Co když sem to dal omylem
někam mezi Odvážného mladého muže na létající hraz-
dě a Muže ve středním věku na létající hrazdě?!“

„Moment! Nezapomeň řeč...“ zvedne Evžen ruku
jako nějaké indiánské náčelník a setrvá v tom gestu
až do doby, než zaslechne výraz „řízená demolice“. Teprve pak pokejve spokojeně hlavou, asi jako kdyby
někde na zábavě s tombolou zaslech svoje číslo, a začne
pomalu a s úsměvem posouvat židli dozadu.

„No, a protože sem tu knížku nenašel, tak sem usoudil,
že bude nejlepší se po ní podívat v nějakém antikvariátu,
tak co, přinejhorším ji budu mít dvakrát, a teď poslou-
chej, Evžene...“ tahám ho za šos bundy, „co se seběhlo.
Zastavím se v Opletalce, a hned jak tam vlezu, tak ji
vidím. Přímo ode dveří. Usebrání jako hrom! Usebrání!
Vona tam na mě čekala, než se pro ni vrátím z dálky.
Jsme bytostmi dálky, Evžene, jak říká Březina...“ tahám
ho oběma rukama zpátky na židli, ale on v té chvíli už
kráčí, takže se ho pouštím. Evžen popadá toho chla-
pa, beze slova ho vleče ke dveřím a nadlehčuje ho při
tom kopanci. Teprve pak ho vyhodí do večerního šera.
Celá hospoda to sice pozoruje, ale nikdo ani nehlesne.
I Franta působí dojmem, že jediná věc, která ho v tuhle
chvíli zajímá, je ta, aby měl dokonale vymytý pultitry.
„Promiň...“ řekne Evžen, když si zase sedá vedle

mě, „tohle nesneslo odkladu... Co si vlastně říkal?“ A tak mu teprve potom vypravuju, že jak sem šel z toho antikvariátu a zahrnul na Václavák, tak si všimnu svýho zeťáka Roberta, jak si to vykračuje s nějakou štetkou a jak si ji drží majetnický kolem pasu, a co já teď se svým usebráním. To i tohle tady bylo pro mě přichystaný? Jako ta knížka?!

„Krvě by se ve mně nadořezal, Evžene, na první pohled mi bylo jasný jako facka, že tyhle dva se znaj víc než důvěrně...! To poznáš. Poznáš, jak se k sobě maj lidi, který spolu eště nic neměli, a jak ty, co už to maj dávno za sebou. To prostě poznáš. Celej Václavák sem šel opatrně za nima a pak i kus po Národní a eště dál, až k jedný z těch jeho pizzerií, do který spolu zapadli. Jak k tomuhle chudák Julie přišla? A co Míša?!“

Evžen mlčí a pak řekne: „Jakouže knížku?“ a tak mu dál už nic nevypravuju. Už mu neřeknu o tom, že sem od tý doby začal Roberta sledovat, a že jestli vím dneska něco na beton, tak je to to, že Robert Julii zahejbá. Neřek sem mu ani to, že sem za ním zašel a zeptal se ho, co s tím jako hodlá dělat, ani to, jak se přede mnou rozklepal a jak mi přísahal, že toho nechá. Sedíme tenkrát v jednom baru a já poslouchám jeho tklivý řeči, a když se ho ptám, jestli Julii miluje, tak on furt opakuje, že ano, že nejvíc na světě. Mám chuť mu věřit a říkám si, že každěj z nás potřebuje v životě nějakou tu druhou

šanci, a on má v očích slzy a děkuje mně a omlouvá se a já mu říkám, ať se neomlouvá a že úplně postačí, když se bude chovat tak, aby se omlouvat nemusel.

Ale tohle už sem Evženovi radši neřek. Nemusí vědět všechno. Koneckonců já taky ne.

■ „Je to pokaždý skoro stejný...“ říkám Evženovi, kterej se rozvaluje na židli proti mně, jelikož sedíme v Tichu, což je, jak uznávám, pro hospodu dost zvláštní jméno. „Teda...“ dodávám rychle, „skoro stejný, v některých detailech se to trochu liší, ale to je fuk. Podstatný na tom je to, že mně je tam přesně tolik, kolik mi je, a všem ostatním je to úplně jedno. Začíná to většinou tak, že u mě někdo zazvoní nebo mi zatelefonuje, možná, že mi přijde dopis, tohle já nikdy neudržím v paměti, ten začátek tohodle zkurvenýho snu, prostě najednou je ta situace tady a je jedno, jak začíná. Včera se mnou mluvila někde na úradě taková milá paní kolem čtyřicítky, co je samej úsměv, a říkala mi: „Nebojte se, to zvládnete...! Dyt' na to máte celičkový týden!“ A já na to: „Jak, kurva, tejden?! Co si vlastně myslíte?! Že mi stačí jeden tejden na to, abych odmaturoval z němčiny?! Dyt' mně už je šedesát a mám vnuka a tátu, co mu bude devadesát! A proč bych měl jít znovu k maturitě?! Tohle musí bejt nějaká ukrutná blbost, ne? Nějaký strašlivý nedorozumění!“ A ta ženská, co se mi octnula ve snu, se furt jen

usmívá a opakuje, že to jistě zvládnou a že na to mám přece tejden... ‚Dyť já mám vysokou školu...‘ říkám jí, ‚obor knihovnictví a vědecké informace na Filosofický fakultě Univerzity Karlovy v Praze... rozumíte mi, madam...?!‘ A vona na to, že se prostě našla tahle nesrovnalost někde v mejch papírech a že mi chybí zkouška z němčiny, ale ať si z toho nic nedělám, že je na to celej ten příští tejden...“

Evžen upije piva ze svý malý sklenky, ale jinak neříká nic, tak teda pokračuju: „No, a teď přichází ta nejhorší fáze toho snu. Najednou sem v nějaký tý střední škole s nějakějma skoro dětma. Přišourám se do třídy jak nějakěj zbloudilej pedofil, sednu si k jedinýmu volnýmu stolu a vyčkávám, co bude jako dál. Kolem mě si všichni povídaj a smějou se a já jako bych tam pro ně vůbec nebyl. Vzduch, vole...! Já jen sedím a zírám a říkám si: Tak to sem teda zvědavej, co se mnou na tomhle rychlokurzu provedou... Pak se tam najednou objeví učitel, položí přede mě na stůl nějaký snad skripta nebo co, a nepředstavuj si žádný učebnice s veselejma vobrázkama, vole! Pěkně hnusně a pěkně vědecky vypadaj, a hned dva díly najednou. Na jedněch stojí: Němčina I. A na druhejch: Němčina II. Hezky stručně a rovnou k věci... Dantovo peklo... A mně je rázem do breku a von mi něco povídá, ale já mu nerozumím, protože je to nejspíš německy, a já jen tiše naříkám: ‚Všechno je

v prdeli... všechno je to v prdeli...‘ protože jak asi tak můžu stihnout za pouhej tejden to, abych rozuměl tomuhle chlapovi před sebou?! Sedím a potím se a koukám se při tom tajně pod stolem, kolik mám na hodinkách, protože musím stihnout návštěvu u táty a voholit ho, rozhlížím se po těch svejch novejch spolužácích, vod kterejch mě dělí pouhejch čtyřicet let a něco, koukám po holkách a nevím, jestli se snad nemám smát nahlas nebo rovnou plakat, když pozoruju, jak na mě vystrkují z kalhot pŭlky těch svejch nádhernejch prdelek. Já se tý usměvavý paní z toho snu samozřejmě ptal, co se mnou bude, když tu zkoušku neudělám, a vona na to, že: ‚V tom případě by všechno přestalo platit,‘ a nic víc. Víc ti neřeknou. Nikdy. Ani v jinejch snech. Představuju si, že mně nikdy nedaj penzi a budu muset vrátit i ten posranej diplom, ale nejen diplom – i všechno, co sem až doted’ prožil, protože mi to prostě celý ty léta nepatřilo, budu muset vrátit prakticky celej svůj život i s tátou a vnukem Míšou, prostě sakumprdum všechno i s tebou, kámo, i s touhle hospodou, prostě šílený...!“

„Tohle já neznám...“ říká Evžen a z tabáku Casablanca si zručně balí cigáro.

„Nejstrašnější je, že se mi tenhle přiblbllej sen zjevuje už takový léta...“ vrtím hlavou.

„Jak to končí?“ huhlá Evžen, protože si zrovna zapaluje.

„No... jak kdy... Včera sem šel s ostatními domů a voni se domlouvali, jak budou někam chlastat, a stáli sme na stanici tramvaje a voni v hloučcích všude kolem mě a já ti mezi nimi procházím, ale jak neviditelný. Nikdo mě neregistruje, nikdo mě nezdraví, nic... Ale zas na druhou stranu jim ani není nijak divný, že s nimi teď chodím do školy. Koukám po nich a tiše jim závidím, ale co naplat, musím za tátou, jednak abych ho voholil a taky abych mu vypravoval, co je ve světě nového, i když tohleto, to, co se mi přihodilo teď, mu asi povídat nebudu, protože to je i nad můj chápání, natož na to jeho.“

„A dál?“ ptá se Evžen.

„Dál už není pomalu co vypravovat. Tady někde většinou ten sen končí. Nikdy vlastně nedojde k tomu, že by se uzavřel.“

„Zajímavý, že já tyhle sny nemám...“ prones Evžen.

„Píše o tom Freud...“ říkám mu. „Podle něj je jádro pudla v tom, že máš něco, co si myslíš, že ti nepatří.“

„Jako?“ ptá se Evžen.

„Všechno. Maturitu hlavně a pak všechno ostatní.“

„Tohle já fakt nemám...“ říká rozhodně Evžen.

„Taky nemůžeš mít. Protože nemáš maturitu, vole...!“ odpovídám mu. Což je fakt, protože můj přítel Evžen sice studoval Akademii výtvarných umění, ale od maturity mu byla udělena dispens pro jeho zcela mimořádný talent. Evžen rozvážně pokyvuje hlavou, že to je fakt.

Pak se zamyslí.

„Já míval něco podobného...“ skoro šeptá. „Někdy se mi ve snu zuby rozpadly na písek. Na padrt'... To mě přešlo, když sem si pořídil klapačky...“

„Hmmm...“ dělám.

„Nebo sen, v kterým sem vyplešatěl. Říkal sem tomu sen ‚plešingr‘. Ten bejval stejně hnusnej jako ten, v kterým se mi rozpadaly zuby na prach. Přešel, když sem začal regulérně plešatět.“

„Co erotika?“ ptám se. „Máš ještě šukací sny?“

„Dokonce s polucí!“ zvolá Evžen s hrdostí a tak nahlas, že se číšník Franta u výčepu prudce ohlídne.

„Nekecej! V našem věku?“ užasnu.

„Hmmm...“ udělá Evžen.

„Nekecej, Evžene...!“

„Hmmm...“ zamručí a pak spiklenecky dodá: „I když je fakt, že sem si trochu pomoh... Snům musíš občas pomáhat...“

Což je fakt.

■ Evžen se zúčastnil před nedávnem nějaký kolektivní výstavy v Českéjch Budějovicích, na který měl dva ze svejch obrazů, a když ta výstava skončila, tak si je připevnil na zahrádku starý škodovky, a což o to, připevnil je výborně, ale ne už tak výborně připevnil tu zahrádku, takže když se vrátil do Prahy, tak zůstal

nechápvavě čumět na střechu toho svýho Favorita a pak se vrátil tou samou cestou, co přijel, až do těch Budějovic, a celou tu dobu si hlídal pravou stranu a zpátky to samý, ale nic, nikde po těch jeho dílech ani nejmenší stopa, a tak, když se nad tím – po těch čtyřech cestách – doma náležitě zamyslel, sed a napsal inzerát, kterej dal nazítří do novin a kterej zněl: *Hledám zahrádku se dvěma obrazy!!!*, na kterej mu samozřejmě nikdy nikdo neodpověděl a říkám to jen proto, abyste měli hned ze začátku aspoň přibližnou představu o tom, jak taky občas uvažuje můj šedesátiletej přítel Evžen. A ještě dvě věci ho charakterizujou. Vojenská bunda model M65 vzor Regiment a neustále zachmuřenej ksicht. Obojí téměř nikdy neodkládá. Možná, že tak i spí.

„Nazdar, Evžo!“ přisedám si. Evžen sedí s brejlema na špičce svýho mohutnýho, jemně ochmýřenýho nosu a vejrá do křížovky před sebou.

„Povídám nazdar, kámo...“ říkám.

„Nazdarr...“ vzdychá Evžen. František mi přináší beze slova velkou plzeň, ale účtenku mi nedává.

Sám nevím, proč to dělá a co ho k tomu vede, ale tu přede mě vždycky položí, až když mám druhý. Mrknu se koutkem oka na Evženův lístek, ale on ho má jako vždycky otočenej rubem nahoru. Abych nevěděl. Aby nikdo nevěděl. Evžen si chrání soukromí, jak to de. Napiju se, otírám si trochu pěny, která mi zůstala ve fousech,